

Příklady na téma právo na spravedlivý proces z pohledu judikatury ESLP

čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod:

„Právo na spravedlivý proces

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

1. Opatrovnický soud rozhodoval podle § 26 zákona o rodině (v řízení ve věcech péče o nezletilé, vedeném podle § 176 OSŘ) o tom, komu z rodičů bude po rozvodu svěřeno dítě do výchovy a jak má každý z nich přispívat na jeho výživu. O případu podrobně referovala média; mimo jiné přinesla i vyjádření opatrovnického soudce, projednávajícího tuto věc, z něhož vyplynulo, že dítě bude pravděpodobně svěřeno do výchovy matky. Otec dítěte za této situace vznesl námitku podjatosti soudce.
 - a) Bude mít námitka podjatosti naději na úspěch?
 - b) Lze proti rozhodnutí, jímž nadřízený soud vyslovil, že soudce není vyloučen z projednávání a rozhodování věci, podat odvolání? Lze proti tomuto rozhodnutí s úspěchem podat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva?
2. Dne 28. 6. 1999 prohlásil Městský soud v Praze konkurs na majetek pana Holuba. Vrchní soud v Praze rozhodnutím ze dne 21. 10. 1999 potvrdil napadené rozhodnutí prvoinstančního soudu. Dne 2. 12. 1999 podal pan Holub prostřednictvím svého advokáta ústavní stížnost, směřující „proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 6. 1999, které Vrchní soud v Praze potvrdil svým rozhodnutím ze dne 21. 10. 1999“; v závěrečném návrhu uvedl: „Žádám soud, aby vyhověl mé stížnosti a zrušil rozhodnutí, na které si stěžuji.“ Dne 12. 1. 2000 Ústavní soud stěžovatelův návrh odmítl jako zjevně neopodstatněný, neboť měl za to, že toto podání není způsobilé k meritornímu projednání a rozhodnutí. Ústavní soud došel k názoru, že stěžovatel napadl pouze usnesení městského soudu, ačkoliv ve věci na základě odvolání rozhodoval i vrchní soud, který prvoinstanční rozhodnutí potvrdil. S odkazem na svou judikaturu pak soud uvedl, že ústavní stížnost měla v první řadě směřovat právě proti rozhodnutí vrchního soudu; pokud by totiž Ústavní soud rozhodoval pouze o napadeném usnesení městského soudu, pak by usnesení Vrchního soudu zůstalo nedotčeno, což by bylo v rozporu s principem právní jistoty. Zabývejte se právním názorem Ústavního soudu z hlediska práva na přístup k soudu a podmínek, za kterých může být toto právo omezeno.
3. Obvodní soud pro Prahu 1 zamítl návrh stěžovatelů na vydání podniku podle zákona č. 87/1990 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále "restituční zákon"), a zákona č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby (dále "privatizační zákon").

Stěžovatelé neuspěli ani s odvoláním a posléze ani s dovoláním, a podali proto ústavní stížnost, v níž mj. namítali, že znárodnění podniku bylo nezákonné, neboť podnik měl méně než 150 zaměstnanců, jak vyžadoval předpis, podle něhož byl podnik znárodněn. Ústavní soud, považující otázku počtu zaměstnanců ve firmě v době znárodnění za stěžejní, se rozhodl doplnit dokazování a vyžádal si zaslání dalších archivních materiálů od Státního okresního archivu v Rakovníku, Státního oblastního archivu v Praze, Státního ústředního archivu v Praze, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí. Listinné doklady zahrnovaly dopis z Ministerstva výživy z 24. 11. 1945 adresovaný bývalým vlastníkem firmy a závodní rady, v němž byli žádání, aby mj. specifikovali počet lidí zaměstnaných v různých sekcích firmy. V odpovědi na tuto otázku bývalí vlastníci uvedli, že průměrný počet zaměstnanců pracujících na výrobě tuku v letech 1938 až 1940 byl 117,3. Závodní rada a národní správa informovali tehdejší Ministerstvo výživy, že průměrný počet zaměstnanců byl 217,7, a dopisem z 8. 12. 1945 upřesnili, že mezi roky 1938 a 1940 byl průměrný počet zaměstnanců 204,3. Ústavní soud, opírajíc svůj nálezný o dožadované dokumenty, které nebyly účastníkům řízení předloženy během ústního jednání, konstatoval, že znárodnění bylo uskutečněno v souladu se znárodnovacími podmínkami stanovenými dekretem, tedy před 25. 2. 1948. Stěžovatelé proto neměli nárok na vydání podniku podle restitučního zákona.

Zabývejte se správností postupu Ústavního soudu při doplnění dokazování.

4. Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti v souladu s § 42 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zaslal účastníkům řízení a vedlejšímu účastníkovi ústavní stížnost s výzvou, aby se k ní ve lhůtě třiceti dnů vyjádřili. Takto získaná vyjádření již nepředložil stěžovateli, neboť zákon o Ústavním soudu tuto povinnost soudci zpravodaji neukládá. Ze záznamu ve spise však bylo patrné, že do něj stěžovatel nahlížel a pořídil si kopie uvedených vyjádření. Ústavní soud ústavní stížnost odmítl, přičemž do shrnutí skutkových okolností uvedl i vyjádření účastníků řízení a vedlejšího účastníka.

Je takový postup v souladu s principy práva na spravedlivý proces?

5. Nejvyšší správní soud odmítl jako nepřijatelnou kasační stížnost ve věci mezinárodní ochrany (dříve azylu); usnesení o odmítnutí neobsahovalo v souladu s § 104a odst. 3 s. ř. s. vůbec žádné odůvodnění.

Je možnost neodůvodňovat usnesení o odmítnutí kasační stížnosti pro nepřijatelnost slučitelná s právem na spravedlivý proces?

6. Stěžovatel je spoluvlastníkem několika pozemků nacházejících se v Praze, které nejdříve užíval státní podnik a poté Dopravní podnik hl. m. Prahy. Dne 15. února 1993 podal stěžovatel (spolu s B. H., která byla tehdy druhým spoluvlastníkem pozemků) k Obvodnímu soudu pro Prahu 2 žalobu o zaplacení náhrady s tím, že užívací právo bylo zrušeno zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě, a jelikož žalovaná společnost odmítla uzavřít s ním nájemní smlouvu, nemá již titul k bezplatnému užívání jeho pozemků. Dne 12. října 1993 vydal soud rozsudek, jímž vyhověl straně žalující. Městský soud v Praze dne 28. dubna 1994 rozsudek částečně zrušil a vrátil věc obvodnímu soudu k dalšímu řízení. V době od 15. července 1994 do 23. dubna 1998 učinili účastníci řízení a soudy několik procesních úkonů. Rozsudkem ze dne 2. června 1998 soud částečně vyhověl návrhu stěžovatele a žalovanému nařídil, aby mu zaplatil z titulu bezdůvodného obohacení částku 160 000 Kč, nikoli však zbývající část ve výši 149 150 Kč, a zastavil řízení o pěti dodatečných návrzích

podaných stěžovatelem v době od února 1997 do května 1998. Rozsudkem ze dne 7. října 1999 městský soud tento rozsudek zrušil v části týkající se částky 149 150 Kč a vrátil věc soudu prvního stupně, který dne 29. prosince 2000 vynesl nový rozsudek, jímž stěžovateli přiznal zbývající částku ve výši 149 150 Kč; nepřipustil však změny jeho žaloby navrhované v letech 1998 a 2000. Městský soud dne 30. srpna 2001 zamítl odvolání stěžovatele. Nejvyšší soud dne 28. března 2002 vyslovil nepřipustnost dovolání podaného stěžovatelem. Ústavní soud dne 3. října 2002 odmítl ústavní stížnost podanou stěžovatelem. Stěžovatel namítl u Evropského soudu pro lidská práva, že jeho věc nebyla projednána a rozhodnuta v přiměřené lhůtě.

- a) Podle jakých kritérií se posuzuje, zda v řízení nedošlo k průtahům?
 - b) Zabývejte se stížnostmi na průtahy ve smyslu § 164 a násl. zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, a návrhem na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a téhož zákona. Jde o účinné prostředky nápravy? Je zapotřebí, aby je stěžovatel vyčerpal dříve, než podá ústavní stížnost, případně stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (k tomu srov. čl. 35 odst. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 13 Úmluvy)?
 - c) Je účinným prostředkem nápravy přiměřené zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)? K tomu srov. zejm. § 13 odst. 1, věta druhá a třetí, § 31a, § 32 tohoto zákona, přechodná ustanovení obsažená v čl. II zákona č. 160/2006 Sb. Snižuje účinnost tohoto prostředku nutnost uplatnit žádost o přiměřené zadostiučinění nejprve u Ministerstva spravedlnosti [§ 6 odst. 2 písm. a) cit. zákona]?
7. Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost stěžovatele; s poukazem na § 109 odst. 1 s. ř. s. rozhodl bez jednání, třebaže na něm stěžovatel výslovně trval, a rozsudek vyhlásil pouze tak, že jeho zkrácené znění vyvěsil na úřední desce (§ 49 odst. 11 s. ř. s.).
Zvažte, zda tímto postupem není porušeno jednak princip veřejnosti řízení a jednak princip veřejného vyhlášení rozsudku.